

ZPRAVODAJ

MUZEÁ KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

ŘÍJEN - PROSINEC 2014

**Výstava „Za císaře pána a jeho rodinu” již jen do 27. října.
Nepropáskněte poslední příležitost
seznámit se s Přerovem na přelomu 19. a 20. století!**

Čerstvé zprávy z rybníků a rákosin

Josef Chytil, Martin Vymazal

V prázdninovém čase proběhlo v režii odborných pracovníků ORNIS několik akcí. Již šestým rokem se podařilo zajistit bezproblémový průběh odchytu ptáků v rámci projektu CES, při kterém sledují v prostředí lužního lesa u Záhlinic úspěšnost hnízdění ptáků.

Rybní Nesyt byl letos neplánovaně opět na nízké hladině.

Na kontrolu přežívání dospělých ptáků je zaměřen (opět mezinárodní) projekt RAS. Ten používá zcela jinou metodiku, založenou na odchytu dospělých ptáků na jedné lokalitě více let po sobě. V rámci projektu RAS sledujeme přežívání břehule říční v pískovně u Pouzdřan. Obě akce využívají jako základní techniku výzkumu kroužkování ptáků. Výrazně jsme se podíleli také na dvou dlouhodobých odchytových akcích, při kterých se kroužkují rákosinné druhy ptáků. Jedna probíhá již 21 let na největším moravském rybníce Nesyt a druhá 12 let na Bartošovických rybnících v CHKO Poodří.

Hnízdní kolonie břehulí připomíná známý sýr ementál.

Celkové výsledky z letošní sezóny ukazují, na rozdíl od roku loňského, velmi dobrou úspěšnost hnízdění. Jak v Záhlinicích při CES, tak i při RAS odchytu břehulí u Pouzdřan jsme chytili rekordní počty ptáků. V Záhlinicích to bylo 447 jedinců 46 druhů ptáků, v pouzdřanské pískovně potom 382 starých a 119 mladých břehulí, včetně jedné samice s maďarským kroužkem. Podíleli jsme se i na zahájení mapování hnízdního rozšíření ptáků v Evropě, celkem jsme zpracovávali čtyři mapovací čtverce. Jako jedni z mála u nás jsme kompletně v těchto čtvercích zjišťovali i kvantitativní data tzv. hodinovou metodou. Za zmínku zcela jistě stojí fakt, že celoevropským koordinátorem tohoto mapování je Česká společnost ornitologická ve spolupráci se společností katalánskou.

Na volné plochy bahen Nesytu zavítali i hosté z dalekých polárních končin, jako tento vodouš tmavý, ještě ve svatebním opeření.

V hnízdní době jsme také pomáhali dokončit ambiciózní projekt podrobného mapování hnízdění ptáků v Krkonoších. Na rozdíl od evropského atlasu, kde budou nakonec údaje shrnuty do mapovacích čtverců o velikosti 50 x 50 km, mapování v Krkonoších probíhalo v detailní síti 1 x 1 km. Každý z nás takto zpracoval 6 čtverců, a to ve třech termínech na počátku,

Jak chycený krutihlav (méně známý druh šplhavce), tak i ledňáček intenzivně kroutí hlavami nad tím, že se nechali odchytil do sítí.

uprostřed a ke konci hnízdního období. Pozadu jsme nemohli zůstat ani při mezinárodním sčítání hnízd čápa bílého. Mimo náhodná zjištění v jiných částech republiky jsme koordinovali mapování v okrese Přerov a částečně i v jinde v Olomouckém kraji. Na většině hnízd byla letos úspěšně odchována mláďata; některá z nich jsme v případě dostupných hnízd i kroužkovali. Dší práci v terénu představovalo detailní sledování úspěšnosti hnízdění rybáků obecných na umělých ostrůvcích na šterkovně v Hulíně.

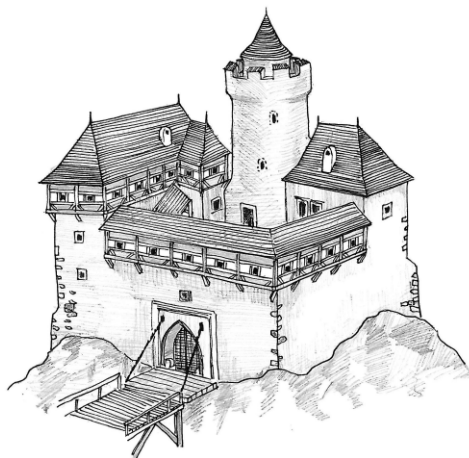
Pojďte s námi objevovat historii! Nový program pro děti i dospělé.

Kateřina Tomešková

„Roku 1596 získal přerovské panství Karel Žerotín, který zámeckou stavbu zvýšil o druhé patro, přistavěl konírny a upravil přímé okolí. Přerov se pak stal jeho sídelním místem, ve kterém také 9. října 1636 dožil. Jeho potomci zůstali v Přerově až do roku 1690, ale oblibu, kterou si získal Karel ze Žerotína, ztratili. Nejen proto, že na poddaných vesnicích vyžadovali robotní práce, ale i proto, že vůči měšťanům se chovali povýšeně a jejich práva omezovali.“

Autor knihy Historie a pověsti moravských hradů, z níž pochází uvedený citát, přivádí čtenáře podzimního čísla Zpravodaje Muzea Komenského v Přerově na myšlenky, které se zdají být stále aktuální, a to i po mnoha letech od svého vzniku. Zajímavá četba o výpravách do bájí a pověstí o významných místech, ležících v samotném středu našeho státu, nás přivedla k rozhodnutí oprášit pověsti, kterými je opředena minulost zdejšího zámku. A kdo jiný než naše děti by se měl přednostně dozvědět, co se kdy odehrálo v jeho tmavém sklepení nebo ve zdech vysoké věže. Věříme, že účastníci našich dvou nových animačních programů, které se aktuálně objevily v letošní Nabídce pro školu, již brzy začnou sami považovat zámek za důležité místo.

Historická obhajoba významu staveb v oblasti Horního náměstí, za kterou dodnes bezpochyby stojí většina přerovských obyvatel, by se tak měla brzy začít zrcadlit v podobách jejich vyprávění.

Jako rodiče či prarodiče z dětských úst také kromě známých informací časem možná zaslechne útržky z lidového moudra nebo se od nich dozvíme i něco strašidelného. Ale ať už se bude jejich výklad příběhů prožitých při hravých aktivitách v muzejních programech dotýkat lesních bytostí, jezdců na koni nebo nálezu zlatého pokladu, vždy půjde

o sdělování velkého zážitku spojeného s poutavým způsobem odhalování minulosti, který jim přinese do budoucího života nezapomenutelné poznání...

Pro starší mládež a středoškolské studenty bude obsah programu Pohádkové povídání o tajemstvích přerovského zámku proměněn na Dobrodružné bádání, při němž budou účastníci animačního programu moci pod vedením lektorů objevovat střípky historie, které jim umožní uvědomit si zvláštní význam lokality celého Horního náměstí, z níž vyrůstá štíhlá silueta dominanty našeho města. Pokus o uchopení

znanosti dějin přerovského zámku bude vycházet jak z poslechu „báchorek“, které si o výjimečných místech lidé rádi předávají z generace na generaci, ale také přímo souviset s mírou žákovského přijetí poutavého způsobu sdělování odborných výsledků nejnovějších archeologických výzkumů.

NOVÝ ANIMAČNÍ PROGRAM BUDE ZAHÁJEN 6. LISTOPADU 2014. Nezapomeňte se informovat v pokladně přerovského zámku nebo na telefonním čísle 581 250 531.

Přednáškový cyklus „Za císaře pána...“ se chýlí k závěru”

První světová válka zasáhla Přerov a jeho obyvatelstvo se všemi následky. Změny se projeví i v oblasti školství. Řada přerovských škol byla obsazena vojskem, učitelé a starší žáci byli povoláni do armády. Vyučování ve zbylých školních budovách bylo zkráceno a omezeno mnoha dalšími povinnostmi učitelů i žáků a ovlivněno neustálými požadavky na projevy loajality vůči panovnické rodině a Rakousko-Uhersku. Změnily se priority, vzdělávání se dostalo až za otázku přežití. To vše a ještě více se dozvíte v **úterý 7. října** na přednášce „Strasti přerovských škol v letech Velké války“. Přednášející Mgr. Jarmila Klímová zde poukáže na každodenní problémy školního života a přiblíží důležité a zajímavé okamžiky válečné historie obecných, měšťanských i středních škol v Přerově.

Uměnímilovní posluchači jistě nevynechají ve **čtvrtek 16. října** přednášku Mgr. Kamila Lukeše „Ze všedního dne do uměleckých představ. Umění a umělecká řemesla období kubismu“. V úvodu se seznámí s místem jeho vzniku a významnými osobnostmi, jako byli Pablo Picasso nebo Georges Braque. Hlavní část přednášky bude zaměřena na českou uměleckou tvorbu, především na užité umění, jelikož české země se staly jako jediné pokračovatelem francouzského kubismu, dokázaly na jeho tvorbu navázat a pokračovat v ní. Na **úterý 21. října** si Bc. Petr Sehnálek připravil pojednání o osudech českých vojáků na frontách 1. světové války. Cílem prezentace bude přiblížit frontové podmínky, jež tehdy každodenně zakoušeli naši předkové na bojištích tzv. Velké války. Přednáška se ponese v interaktivním duchu, proto bude možno těšit se na praktické ukázky výstroje a výzbroje, doplněné rovněž množstvím ilustračních fotografií z válčič, kde byli čeští vojáci nasazeni.

Přednášky se, jak již bývá zvykem, konají v Rytířském sále Korvínského domu č.p. 31 na Horním náměstí od 17 hodin. Jednotné vstupné je 10 Kč.

Jiří Polčák

Letošní nadprůměrně bohatá houbařská sezona přilákala do houbařské poradny rekordní počty houbařů.

První úlovky se začaly objevovat již v první polovině dubna. Do poradny byla jako první přinesena zajímavá vřeckovýtusá houba ohnivce rakouský, následovaly penízovky sametonohé, hlívy ústříčné, různé druhy smržů i jedovaté ucháče obecné. První čirůvky májovky byly přineseny koncem dubna, kdy se začaly objevovat i jedlé závojenky podtrnky a to opravdu ve velkém množství. Mezi další jarní druhy, které byly do poradny přineseny, patří různé druhy řasatek, chřapáče jamkaté a boltcovitky bezové, známé spíš pod názvem ucho Jidášovo. Začátkem května se začaly objevovat první sírovce žlutooranžové. Ze vzácnějších druhů byla přinesena čepičatka hlízonohá, která byla poprvé v České republice nalezena v roce 2001 a to na Přerovsku.

V měsíci červnu byl růst hub slabší, což se odrazilo na počtu houbařů. Od konce července to vše začalo. Houby měly k růstu velmi ideální podmínky hlavně v srpnu. Celkem bylo doneseno do poradny přes osmdesát druhů hub. Z jedovatých byla nejhojněji zastoupena pečárka zápašná, čechratka podvinutá, ryzec hnědý, třepenitka svazčitá, muchomůrka porfýrová a v několika případech i prudce jedovatá muchomůrka tygrovaná.

V polovině srpna se dveře houbařské poradny téměř netrhly. Během jednoho dne přišlo nejvíce 32 houbařů, kteří si nebyli jisti svými úlovky. Celkem navštívilo poradnu od začátku roku do 12. září 248 houbařů a podle dobrých růstových podmínek se počty ještě zvýší. Mezi nejvzácnější houby, které se v poradně objevily, patří hřib bronzový, hřib pružný a muchomůrka ježohlavá. Svě úlovky nenosili jen houbaři z okolí Přerovska, ale i ze Zlínska, Prostějovska a Šumberska. Několik desítek druhů bylo zasláno i z houbařské poradny z Olomouce, kde si nebyli jisti přesným určením. Houbařská poradna jednoznačně prokázala z mykologického hlediska velký význam. Díky houbařům se zvyšují poznatky o rozšíření jednotlivých druhů hub v našem okolí a slouží zároveň jako prevence před jedovatými druhy, což může zabránit před nepříjemnými problémy při kuchyňském použití těchto hub.

Mimo houbařskou poradnu pro veřejnost bylo uspořádáno i pět Houbařských pondělků, kde si návštěvníci mohli prohlédnout výstavku právě rostoucích druhů hub a během tématických přednášek se mohli dozvědět i další zajímavosti a rady týkající se houbaření.

Prerované bojovali v Karpatech za osvobození vlasti

Petr Sehnálek

Před 70 lety na podzim válečného roku 1944 vstoupili vojáci 1. čs. armádního sboru v SSSR konečně na území své vlasti. Než se tomu tak v pátek 6. října stalo, museli si však v rámci takzvané karpatsko-dukelské operace projít martyriem vyčerpávajících bojů o silná horská obranná pásma.

Této největší vojenské operace našich pozemních jednotek za 2. světové války se účastnili také někteří prerovští rodáci. Jednalo se o tři předválečné důstojníky, kteří po okupaci odešli do zahraničí, aby v naší exilové armádě bojovali za osvobození země, a po četných peripetích skončili u československé brigády ve Velké Británii. Na jaře 1944 se pak dobrovolně přihlásili na východní frontu, aby posílili vznikající armádní sbor, který trpěl nedostatkem velitelů. Ke svým jednotkám

se dostali ve druhém zářijovém týdnu, zrovna do prvních těžkých bojů velké ofenzívy Rudé armády a československého sboru na podporu povstání na Slovensku. Neznámější z této trojice je bezpochyby tehdejší kapitán František Vrána, jehož hrdinství bylo po válce odměněno udělením Zlaté hvězdy hrdiny ČSSR

a zhotovením busty na čestném pohřebišti Dukelského památníku u Vyšného Komárníku. Vrána, jenž v Anglii absolvoval tankové kurzy, byl zařazen k 1. praporu tankové brigády, jehož vedení pak převzal 25. září. V oné době se naši tankisté snažil prorazit pěchotě cestu silnou německou obranou jen pár kilometrů před státní hranicí. Jeden z takovýchto těžkých útoků proběhl 30. září, kdy kapitán Vrána velel posledním 11 československých tankům. Byly provedeny dva útoky v okolí obec Zyndranowa, ovšem prudká palba, rozmoklý terén a výpadek spojenek donutil tankisty k ústupu, při němž byl Vránův stroj poškozen a jeho osádka se ocitla v obklíčení a musela se bránit osobními zbraněmi. Během přestřelky byl kapitán Vrána zabit. Dnes jeho památku v rodišti připomíná pamětní deska na rodném domě v Čechově ulici.

František Vrána, ještě v hodnosti nadporučíka, se svou anglickou manželkou Hildou.

Dalším přerovským tankistou byl nadporučík Eduard Netardus, který u tankové brigády zastával funkci styčného důstojníka mezi štábem brigády a nadřízeného armádního sboru. Ačkoliv „Duklu“ přežil bez úhony, osud na něj čekal na samém konci války. Při osvobozování Ostravska byl 28. dubna 1945 těžce postřelen do nohy, přičemž mu nakonec musela být nad kolenem amputována. Za svou činnost obdržel ještě v době války dva válečné kříže, medaili za chrabrost a v roce 1946 pak ještě sovětský řád Rudé hvězdy.

Československý válečný kříž 1939

Posledním, nikoliv však významem, z trojice přerovských veteránů karpatsko-dukelské operace byl Jan Němec, který do Karpat dorazil jako kapitán a bylo mu svěřeno velení úderného praporu samopalníků, který vedl v bojích o strategickou křižovátku - polské město Dukla. Poté byl jako kvalifikovaný štábní důstojník převezen do štábu velitele 1. brigády generála Jaroslava Vedrala-Sázavského. Památného dne 6. října, kdy vojáci našeho armádní-

ho sboru překonali československo-polské hranice, byl Jan Němec samozřejmě ve velitelské skupině, která postupovala hned za čelními jednotkami.

Jako přednosta operačního oddělení, tedy „pravá ruka“ velitele brigády cestoval v jeho velitelském voze, když tento narazil kousek za hranicemi na minu. Následný výbuch generál Vedral - Sázavský nepřežil a stal se jediným československým generálem padlým za 2. světové války. Kapitán Jan Němec měl však štěstí a s těžkým zraněním přežil a dočkal se konce války. Doma jej čekala tragická zpráva o smrti bratra Bohuslava a otce Jana v koncentračním táboře Mauthausen v květnu 1942.

Bratr Bohuslav, rovněž předválečný důstojník, který po okupaci uprchnul, byl totiž velitelem zpravodajského výsadku S1, který byl z SSSR vyslán do protektorátu. Železničář Jan Němec starší pak skupinu aktivně podporoval.

NEVŠEDNÍ ZÁŽITEK PRO MILOVNÍKY KLASICKÉ HUDBY

V neděli 16. listopadu 2014 v 19 hodin se ve Slavnostní zámecké síni přerovského zámku uskuteční komorní koncert houslového virtuosa Václava Hudečka a vynikajícího mladého klavíristy Lukáše Klánského. Koncert je součástí mimořádného projektu Má vlast aneb hudební pouť Václava Hudečka, při kterém V. Hudeček spolu se svými hosty vystupuje na zajímavých místech a kulturních památkách Olomouckého kraje. Koncert bude natáčet TV Noe a jeho uspořádání bylo umožněno díky spolupráci Muzea Komenského v Přerově s Moravskou filharmonií Olomouc a díky finanční podpoře Olomouckého kraje.

Vstupné činí 150,-Kč. Předprodej na pokladně přerovského zámku od 14. října 2014.

Zkáza z nebe nad Přerovem před 70 lety

Výstava připomene výročí bombardování města i leteckých bojů nad regionem.

Aleš Drechsler a Jaroslav Schön

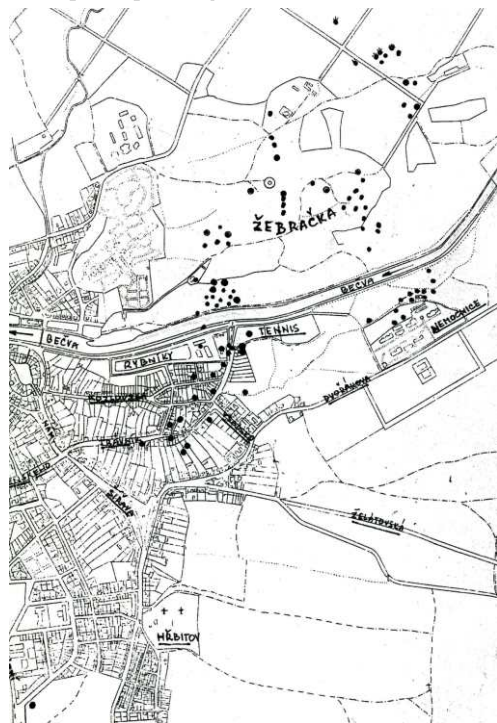
Pondělní dopoledne 20. listopadu předposledního válečného roku se pro obyvatele města na dolním toku řeky Bečvy na prvý pohled příliš nelišilo od jiných všedních dní. Šedou každodenní realitu obyvatel východní části Protektorátu Čechy a Morava zpríjemňovalo od rána vcelku hezké slunečné počasí s občasnou oblačností. V průběhu dopoledne pozorovali Přerované vysoko na obloze řady lesknoucích se stříbrných čárek - stovek amerických bombardérů, které si moravským nebem opět razily cestu ke svým hornoslezským průmyslovým cílům. Jejich přilet byl ostatně předem avizován ranním hlášením rozhlasu (pamětníkům důvěrně známé „Achtung, achtung! Wir geben die Luftlagemeldung...“), jakmile americké stroje od jihu pronikly do vzdušného prostoru rakouských Korutan a Štýrska.

Pohled na čtyřmotorové bombardéry B-24 Liberator 15. USAAF. Z letounů tohoto typu byly dne 20. 11. 1944 svrženy bomby také na Přerov.

Bylo tomu tak již pátý měsíc od zintenzivnění velké spojenecké letecké ofenzivy, vedené zejména proti průmyslu paliv nacistické Třetí říše. S vědomím, že Přerov leží na přeletových trasách bombardovacích svazů, lidé občasným průletům stovek

čtyřmotorových strojů se smrtícím nákladem postupně uvyklí.

Německá mapa bombardování Přerova 20. 11. 1944: vyznačení dopadu jednotlivých pum ve východní části města (Muzeum Komenského v Přerově).

Přerovanům, jakožto i dalším obyvatelům okupovaného území Čech a Moravy bylo známo, že hlavními cíli spojeneckých letounů jsou velké rafinerie syntetického benzínu v Horním Slezsku, ačkoli již byly zasaženy také některé lokality i v moravské části protektorátu, významné pro německý válečný průmysl. Mnoho lidí vědělo, že takovéto cíle skýtá i jejich město, předně v podobě závodu Optikotechna, vyrábějícího pro potřeby německé armády množství nezbytných optických přístrojů.

Rovněž významný železniční uzel (se seřazovacím nádražím a lokomotivním depem), na němž se Přerov nacházel, i nedaleké Němci využívané vojenské letiště v Bochoři mohly přitáhnout pozornost spojeneckých letců, což se ostatně potvrdilo již 14. října, kdy stíhači-„hloubkaři“ na oba dva zmíněné cíle zaútočili. Osudného pondělního dopoledne si však Přerované blížíci se tragické události, jež měly zanedlouho fatálně změnit osudy řady z nich, prozatím příliš nepřipouštěli.

Koliby u Rybníka po bombardování 20. 11. 1944 (Muzeum Komenského v Přerově).

S kartami osudu si však toho dne zahrálo počasí nad Horním Slezskem, kam vyslala americká 15. letecká armáda ze svých základen v jihovýchodní Itálii celkem 476 čtyřmotorových bombardérů B-24 Liberator a B-17 „Létajících pevností“, doprovázených 150 stíhači. Nad Moravou, jak jsme se již zmínili, panovalo relativně pěkné počasí, avšak nad Slezskem oblačnosti rychle přibývalo, což výrazně snížilo pravděpodobnost zásahu primárních cílů. Na nově nastalou situaci zareagovali američtí velitelé rozhodnutím, na základě kterého měl pouze první ze tří svazů bombardérů o 194 strojích napadnout jedinou rafinérii - označovanou spojenci jako Blechhammer-South (Kedzierzyn, dnes na území Polska) a zbývající dva svazy s 282 letouny měly nově za úkol bombardovat „záložní“ cíle na Moravě (respektive i v odtrženém českém Slezsku), kde převládaly lepší povětrnostní podmínky.

Piloti bombardérů zmíněných svazů tedy dle rozkazu otevřeli zaplombované obálky s konkrétním určením náhradních cílů, obsahující příslušné navigační podklady a fotografie z předchozích průzkumných misí. Jednotlivá uskupení letadel zamířila nad některou ze sedmi udaných lokalit. V čase mezi 11.20 a 13.48 hod. tak byly svrženy stovky bomb, zacílených hlavně na nádraží a významné průmyslové podniky: nejprve se exploze dopadajících pum rozléhaly v Opavě (11.20 a pak ještě ve 13.48 hod.), poté v Kroměříži (11.48 hod.), následovalo nejhůř postižené Brno (11.53-12.00hod.), Hodonín (12.23-12.34 hod.), Břeclav (12.30 hod.), Zlín (12.37-12.40 hod.) a nakonec „zkáza z nebe“ dopadla i na Přerov (13.45 hod.). Bomby ovšem zasahovaly často i obytné čtvrti, takže bilance lidských obětí náletů na sedm měst byla na Moravě do té doby nevídaná - 690 mrtvých a 811 zraněných...

Pohled na dům č. 153 v Kozlovské ul., kde zahynuli tři členové rodiny Sadilovy (Muzeum Komenského v Přerově).

Možnost akutního ohrožení Přerova si jeho obyvatelé začali uvědomovat kolem poledne, kdy od jihozápadu začalo být slyšitelné slabé dunění. Brzy na to dorazila informace, že je bombardováno Brno a že další skupiny letounů směřují ke Zlínu. Ve 12.40 se začalo ozývat další, tentokrát silnější tlumené dunění od jihu, následované znepokojivou zprávou, že byly právě napadeny Baťovy závody i další podniky ve Zlíně, pouhých 32 kilometrů od Přerova. Již bylo zjevné, že obdobné pohromě neunikne ani Přerov, a zakrátko se městem

rozléhal kolísavý zvuk sirén. Asi hodinu poté, ve 13.45, se hlasitý hřmot motorů nízko letících těžkých strojů ozval východně od města a takřka současně mohli obyvatelé východních čtvrtí, kteří po vyhlášení poplachu ještě nestačili odejít do krytů či svých domovů, spatřit nad stromořadím řeky Bečvy 26 čtyřmotorových bombardérů B-24 Liberator, sestupujících k jejich městu od severo-severo-východu...

Pohled na zničený dům č. 133 v Kozlovské ul., v němž přišli o život manželé Privaroví (archiv J. Schön).

Jeden z autorů tohoto článku (J. Schön), tehdy dvanáctiletý chlapec, jenž v tu dobu pobýval u své babičky v ulici na Vsadsku č. 24, na tento okamžik vzpomíná: "Skončil přelet jednoho svazu, který pomalu mizel v dálce, když jsme uslyšeli zvuk leteckých motorů odněkud od Kozlovic a nemocnice. To už bylo po poledních hodinách. Stáli jsme nahoře, kde jedna část Dvořákovy ulice odbočovala směrem k nemocnici a druhá směrem do města a ke hřbitovu. Jelikož tehdy za touto křižovatkou byla samá pole a louky, viděli jsme, jak letí na Přerov dosti nízko větší skupina velkých letadel, tři z nich za nimi, a bylo vidět i větší detaily. Zdálo se, že letí přímo na nás a my jsme zmizeli z ulice, každý domů. Hned na to jsem, schovaný ve sklepě, slyšel mohutné výbuchy a řev motorů prolétajících letadel..."

Americké posádky Liberatorů, příslušející pravděpodobně k 55. bombardovacímu křídlu 15. letecké armády, se dle předpokladů snažily zaměřit objekty Optikotechny. Na střechách jejich potenciálních cílů byly ovšem všude nataženy

plachty se symboly Červeného kříže, stejně jako na budovách v areálu nemocnice, ležící naproti přes ulici, což představovalo hrubé porušení platných mezinárodních konvencí a zneužití respektované humanitární symboliky za účelem ochrany „válečné“ výroby... Zaměstnanci Optikotechny museli z příkazu německého vedení podniku takto označené plachty v době poplachů instalovat. Letci nejspíš také nepřehlédli v prostoru nádvoří mezi budovami velké množství lidí, nejprve zde ještě zadržovaných německou ostrahou továrny (Werkschutz), snažících se ohrožený prostor co nejrychleji opustit.

Zřejmě z tohoto důvodu američtí letci nakonec nejvýznamnější cíl, Optikotechnu, nebombardovali a svůj náklad svrhli do bližšího i vzdálenějšího okolí. Pumy tak byly odhozeny ponejvíce do prostoru lužního lesa Žebračky, dopadaly v okolí cest Lužní, Křivá, poblíž odpočívadla U hříbu a také v oblasti ornitologické stanice, přičemž i ona sama byla zasažena. Jiné letouny, jež se snažily minout budovy nemocnice, shodily svůj smrtící náklad do pozemků mezi levým břehem řeky a nemocnicí, která naštěstí zničení z větší části unikla. Neunikla mu však nedaleká kaple Panny Marie a horké chvíle hrůzy jen kousek odtud zažívala část pracovníků Optikotechny, která právě v místech dnešní zahrádkářské kolonie (pod dnešní dolní kapličkou) u Bečvy hledala spásu. Nedaleko od nich „prosvištělo“ a explodovalo 13 pum, ale štěstí jim v té chvíli přálo více než některým obyvatelům severovýchodních čtvrtí města, kam, zřejmě nechtěně, dopadly pumy z dalších letadel.

V obydlené části Přerova způsobily pumy tragédii nejprve v oblasti nouzových dělnických domků, tzv. kolib, nacházejících se tehdy v místech dnešních tenisových kurtů u rybníka. V „kolibě“, patřící rodině Košových, zahynul jejich roční syn. Poté již bomby ničily domy v Kosmákově ulici (č. 43, 45, 47), Malé Trávnícké (domy

č. 8 a 10) a krom zničených obydlí (č. 50, 52, 54, 72, 74, 75, 76) si vzaly čtyři životy na Trávníku. Největší spoušť a ztráty na lidských životech ovšem způsobili v ulici Kozlovské. Tady zničily nebo těžce poškodily šest domů (č. 131, 133, 135, 151, 153 a 155) a usmrtily sedm lidí. Lidé přicházeli o život úderem tlakové vlny explodujících trhavých leteckých bomb, většinou je však zahubily řítící se trosky jejich obydlí. Jeden obyvatel Kozlovské ulice, jak vzpomínají přeživší pamětníci, na hrozný zážitek, se pokoušel doběhnout ze zahrádky do svého domu, ale tlaková vlna jej dostihla dříve a mrštila bezduchým tělem na plot. Ani v domě by však záchranu nenalezl, neboť ten se sesunul na další jeho blízke...

Jeden ze zničených domů v ulici Trávník (Muzeum Komenského v Přerově).

Poslední ohlušující výbuch bomby se ozval stovky metrů od zasažené čtvrti, před nádražním objektem za Tovární ulicí, poblíž dnešních garáží mezi pekárnou a „Mádrovým podjezdem“. Na Přerov onoho dne dopadlo v průběhu několika minut celkem 95 leteckých pum.

Po odhoukání náletu se v zasažených ulicích naskytl děsivý pohled na zničená obydlí. Otřesení a šokovaní lidé, dle svědectví mnozí z nich s očima a ústy plnými cihelného prachu, se snažili v sutinách zničených domů najít své blízké a sousedy. Pro zraněné přijely sanitky, spolu s nimi dorazily i pohřební vozy. Mrtvých bylo napočítáno dvanáct, třináctá

oběť sedm dní poté zemřela v nemocnici. Jednalo se o čtyři muže, pět žen a čtyři děti. Dalších 32 Přerovanů bylo zraněno. Úplně zničeno bylo 15 domů, těžce poničeno 17, lehce dalších 177 staveb: vesměs vytlučená okna a dveře, poničený interiér...

Těsně po náletu byla postižená oblast německými i protektorátními uniformovanými složkami uzavřena, neboť mj. hrozilo riziko výbuchu „časovaných“ pum. Jedna z nich skutečně explodovala ještě večer kolem 21. hodiny. Nevybuchlé pumy pak v dalších dnech v Přerově likvidovala specializovaná jednotka, tzv. „Luftmuna“ ze Soběnova, součást Luftkommanda XVIII. z Vídně.

Ačkoli mrtvých toho dne bylo v Přerově podstatně méně než v Brně (410), Hodoníně (179) nebo Břeclavi (60), těm, kteří se pohybovali poblíž dějiště tragických událostí se tyto vepsaly hluboko do myslí, jak dokládají jejich publikované vzpomínky. České obyvatelstvo protektorátu větším dílem vnímalo nálety jako nutné zlo, součást boje proti nacistickému Německu, a též jako předzvěst blížících se front v závěru války. K zásahům obydlených čtvrtí se stavělo často s nevolí a obavami, avšak k říšské či oficiální protektorátní propagandě, popisující „angloamerické teroristické letce“ přistupovalo odmítavě, o čemž svědčí mimo jiné jeho pomoc sestřeleným spojeneckým letcům.

Výše zmíněné, pro město neblahé události, ale také letecké boje, které se v závěru 2. světové války nad Přerovskem odehrávaly, připomene výstava s názvem Zkáza z nebe, jež bude v Muzeu Komenského v Přerově zahájena právě na 70. výročí bombardování města (20. 11 2014). Přiblíží tyto dny formou originálních trojrozměrných exponátů (části sestřelených strojů, pozůstatků po bombardování), dobových fotografií, map a písemných svědectví, využije také ale modely a atraktivní dioramatické rekonstrukce.

Dětský svět a móda 20. století.

Oděvy a doplňky od batolete po pubertu...

Vzpomínky na dětství nebo na dobu výchovy vlastních dětí se řadí k těm trvalým. Patří k nim hračky stejně jako oblíbené šaty, svetřík nebo kalhoty. Nad rodinným albem se objeví otázka: A co nosili jako miminka nebo školáci moje babička a dědeček?

Helena Kovářová

Odpovědi najdete v Muzeu Komenského na výstavě ze sbírky soukromé sběratelky Miloslavy Šormové z Roztok u Prahy. Původní sběratelskou vášní paní Šormové jsou dětské a tzv. loutkové kočárky, jak se odborně nazývají ty pro panenky. První kočárek získala v polovině osmdesátých let. V roce 2004 vznikla první výstava ze sbírky kočárků a kolébek, která od té doby putuje s velkým úspěchem po muzeích v Čechách. Souběžně s kočárky sbírala i dětské oděvy a doplňky

od batolete po školní věk. V roce 2012 poprvé představila část své sbírky dětských oděvů v muzeu v Roztokách u Prahy, kde žije. Přerov bude teprve druhou zastávkou výstavy a premiérou paní Šormové na Moravě.

Na výstavě bude k vidění i kolébka ze čtyřicátých let, několik dětských kočárků a další dětská vozítka. Vystaveny budou také křestní soupravy, chovací a batolecí šatičky. Dále bude možné obdivovat kdysi velmi populární námořnické obleky, dívčí i chlapecké oděvy z různých materiálů. Vše doplňují čepice, botičky, kabelky, rukavičky nebo školní aktovky z různých období. Opomenut nezůstane ani hrací oděv do mateřské školy. Vystavené exponáty ze soukromé sbírky doplní

fotografie a pohlednice malých dětí a školáků z fondů Muzea Komenského v Přerově.

Sama paní Miloslava Šormová výstavu uvádí těmito slovy:

„Souběžně se sbíráním dobových kočárků jsem se snažila vytvořit sbírku dětského odívání běžného ve 20. století. Dovolují si vám představit, z velké úcty a obdivu k výrobcům a především k přístupu a práci individuálních tvůrčích rukou v minulosti,

svou snahu o záchranu toho, co bývalo při pohledu nejenom na naše ratolesti radostí. Svůj dík posílám do minulosti a svou práci, která mě nekonečně těší, předkládám pro vzpomínku na chvíle pro většinu z nás jedny z nejšťastnějších.“

Vernisáž výstavy se koná 4. 12. 2014 v 17 hodin. Výstava bude otevřena denně mimo pondělí až do 15. 3. 2015 na přerovském zámku.

Milovníci (nejen) hradů si opět přijdou na své

Blíží se opět čas vánoc a ještě než Ježíšek roznese dárky, pojďme společně zavítat do míst, kde se na této činnosti podílí rovněž Pere Noel. Navštívíme totiž Alsasko, nejmenší francouzský region, ležící u hranic s Německem a Švýcarskem. Běh dějin tuto věhlasnou vinařskou oblast, kterou vymezuje francouzské pohoří Vogézy a hraniční německá řeka Rýn, střídavě posílal pod nadvládu Francouzů či Němců, tudíž v minulosti tu obyvatelé měnili svá občanství i pětkrát za život. Válečné události tu ostatně připomíná, mimo hradů, také celá řada pomníků či linie bunkrů Maginotovy linie.

Přednáška s projekcí vám představí letošní podzimní expedici zlínské pobočky Klubu Augusta Sedláčka. Vogézké kopce ukrývají 25 romantických zřícenin skalních pískovcových i žulových hradů a samozřejmě daleko větší počet hradů kamenných. V minulosti bylo v celém Alsasku na pět stovek hradů, do současnosti se jich zachovala více než polovina. Pro alsaská města a vesnice jsou zase typické hrázděné domy jako z pohádek bratří Grimmů a centrální náměstí většinou s románským kostelem. Mimo hradní stezky si samozřejmě nenecháme ujít i ty vinné, zelné, klobásové, pivní, sýrové, marmeládové, preclíkové, koláčové, či čokoládové.

Je třeba se zmínit také o tradičním symbolu Alsaska, s nímž se setkáváte doslova na každém kroku. Jedná se o brodivého ptáka druhu Ciconia Ciconia. Čapí hnízda spatříte snad na každé kostelní věži či střeše a samozřejmě se bez nich neobejde žádný obchůdek se suvenýry. Nám sice bude chybět klapot jejich zobáků, ale těch pohlednic, přívěsků, triček nebo skleniček s jejich podobou si užijeme opravdu dosti. (1v)

O Alsasku a jeho hradech vám bude vyprávět muzejník Lubomír Vyňuchal, který nevyklučuje také podporu ze strany některého z účastníků expedice. Přednáška se uskuteční ve čtvrtek 11. prosince od 17 hodin na Horním náměstí č. 31 (Muzeum Komenského v Přerově - Korvínský dům).

Pokladna zámku projde modernizací

Radim Himmler

Zastupitelstvo města Přerova schválilo na svém zasedání 15. září 2014 uvolnění finančních prostředků na revitalizaci pokladny přerovského zámku.

Toto rozhodnutí navazuje na dřívější jednání, ze kterých vyplynulo, že město bude část prostředků získaných od muzea formou placeného nájmu investovat zpět do objektu přerovského zámku pro účely oprav, investic a dalšího vybavení.

Návrh interiéru komunikačního centra pro návštěvníky muzea v prostorách přerovského zámku zpracoval interiérový designer Ing. Radovan Urválek.

Úpravy počítají s novým řešením dvou prostor: místnosti s pokladnou a přilehlého respiria (dříve malý sál za pokladnou). Součástí návrhu jsou požadavky na výrobu nábytku (pokladní pult, vitríny a stojany pro nabídku zboží, křesla, skříně, ad.) a dále

požadavky na elektrikářské, podlahářské, malířské a natěračské práce.

Zastaralé vybavení pokladny bude vyměněno za moderní interiérové prvky, které zohledňují poznatky ergonomie, bezpečnosti a zdravotní nezávadnosti.

Rozdělením zadní místnosti respiria bude získán chybějící prostor pro uzamykatelnou šatnu pro návštěvníky i pro úložnou věcí personálu. V místnosti nebude chybět jednací stůl ani potřebné kuchyňské zázemí. Kromě obou místností dostanou jednotný design i prezentační panely v průjezdu a v chodbě před pokladnou.

Realizace akce proběhne po výběru dodavatele pravděpodobně počátkem roku 2015. Na případné snížení uživatelského komfortu v době úprav budou návštěvníci upozorněni na stránkách muzea www.prerovmuzeum.cz.

WZ
MEDIT

návrh interiéru

WZ MEDIT s.r.o.
Průmyslová ul. 100
602 00 Brno
IČO: 252 22 1234
DIČ: CZ252221234

Pokladna 1, 15
Muzeum Komenského v Přerově,
Strážatými město Přerov

Verze: 2
Datum: 2014
Město: Přerov
Příloha: A3
Projektant: Radovan Urválek

SILESIA PICTA

Veduty slezských měst a staré mapy Slezska

Helena Kovářová

V Muzeu Komenského v Přerově bude od 12. prosince do 1. března následujícího roku k vidění putovní výstava Vědecké knihovny v Olomouci Silesia picta.

Představuje vzácné rytiny území sousedícího s Moravou, jehož historie je úzce propojena s dějinami českých zemí. Výstava vzešla z mezinárodní spolupráce Vědecké knihovny v Olomouci a Vojvodské veřejné knihovny v Opolí. Představuje staré mapy Slezska od 16. do 19. století a s nimi také stejně stará vyobrazení mnoha slezských měst z polské i české části této historické země. Přibližuje význam Slezska, vývoj jeho vyobrazení i provázanost tzv. rakouského (českého) Slezska se Slezskem Opolským. Veřejnosti umožní nahlédnout také do dějin těch částí slezského vévodství, které byly pro českou korunu v polovině 18. století ztraceny.

Mezi nejcennější patří ptolemaiovské mapy z počátku 16. století v čele s mapou střední a východní Evropy z roku 1507,

považovanou za vůbec první moderní tištěnou mapu Polska.

Veduta Vratislavi (vyd. M. Merian, pol. 17. století), historického hlavního města Slezska a Dolního Slezska, nyní hlavního města Dolnoslezského vojvodství v Polsku.

Chybět nebude první samostatná mapa Slezska Sebastiana Münstera ani četné deriváty slavné mapy Slezska od Martina Helwiga. Vůbec nejstarším exponátem ale bude vyobrazení Nisy pocházející z bestselleru konce středověku, kroniky Hartmanna Schedela ve vydání z roku 1493. Představeno bude také monumentální dílo vedutisty Friedricha Bernarda Wenera v podobě více než osmdesáti vedut slezských měst.

Vánoce na zámku

V podvečer první adventní neděle 30. listopadu 2014 bude otevřena v Muzeu Komenského v Přerově tradiční výstava Vánoce na zámku. Návštěvníci tu mohou zhlédnout kompletní tzv. Zbořilův betlém, jehož autorem je sázavský řezbář Bedřich Zbořil. Do betlému autor zařadil přes sto dvacet figur, které vytvořil během několika let na objednávku přerovského muzea. Ve druhé části výstavy si návštěvníci prohlédnou nejrůznější skleněné vánoční ozdoby. Třebaže jsou vyvedeny v bohaté škále tvarů a barev, jejich základem je stříbřitě lesklá koule. Vyznačují se nápaditostí a širokou škálou barevnosti. Vánoční baňky vyfoukalo a nazdobilo opavské výrobní družstvo Slezská tvorba. Na závěr si jistě nikdo nenechá ujít výstup na zámeckou věž, odkud se všem nabídne jedinečný pohled na vánočně vyzdobený Přerov. (škp)

KALENDÁRIUM

neboli

CO VÁS MŮŽE ZAJÍMAT...

Úterý 7. 10. v 17.00 - přednáška Mgr. Jarmila Klímová: **Strasti přerovských škol v letech Velké války.** Korvínský dům, vstupné 10 Kč.

Čtvrtek 16. 10. v 17.00 - přednáška Mgr. Kamila Lukeše: **Z uměleckých představ do všedního dne. Umění a umělecká řemesla období kubismu.** Korvínský dům, vstupné 10 Kč.

Úterý 21. 10. v 17.00 - interaktivní přednáška Bc. Petra Sehnálka: **Čeští vojáci na frontách 1. světové války,** Korvínský dům, vstupné 10 Kč.

Úterý 11. 11. v 19.00 - Klavírní recitál ke Dni veteránů. Slavnostní zámecká síň přerovského zámku, vstupné dobrovolné.

Neděle 16. 11. v 19.00 - Koncert „Má vlast“ s Václavem Hudečkem. Slavnostní zámecká síň přerovského zámku, vstupné 150 Kč.

Čtvrtek 20. 11. v 10.00 - slavnostní vernisáž výstavy „Zkáza z nebe“ za účasti přímých účastníků bitvy, amerických pilotů, a křtem knihy. Slavnostní zámecká síň přerovského zámku.

Čtvrtek 27. 10. v 17.00 - přednáška Mgr. Aleše Drechslera a Jaroslava Schöna: **Vzpomínka na spojenecké letce. K 70. výročí leteckých bojů nad Přerovskem.** Korvínský dům, vstupné 10 Kč.

Neděle 30. 11. od 18.00 - vernisáž výstavy „**Vánoce na zámku**“ spojená s možností vystoupat na věž a prohlédnout si vánočně nasvícený Přerov. Přerovský zámek, vstup volný.

Čtvrtek 4. 12. v 17.00 - vernisáž výstavy „**Dětský svět a móda 20. století. Oděvy a doplňky od batolete po pubertu...**“ Přerovský zámek.

Čtvrtek 11. 12. v 17.00 - přednáška Luboše Vyňuchala: **Hrady Alsaska,** Korvínský dům, vstupné 10 Kč.

Pátek 12. 12. v 19.00 - **Vánoční koncert komorního tria.** Slavnostní zámecká síň přerovského zámku, vstupné dobrovolné.

Neděle 21. 12. od 14 do 19.00 - **Vánoční strom pro ptactvo.** Tradiční výroba jedlých ozdob pro zimní příkrm ptáků, spojená se zdobením vánočního stromku na zahradě ORNIS a vánočním posezením s hudbou.

Nezapomeňte, že první sobotu roku 2015 (3. ledna) se koná **TRADIČNÍ NOVOROČNÍ VÝSTUP NA HRAD HELFŠTÝN!** Bude na sněhu, nebo na blátě? V každém případě bude skvělý!

ZPRAVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ
říjen - prosinec 2014

Texty: Aleš Drechsler, Radim Himmler, Josef Chytil, Jarmila Klímová, Helena Kovářová Šárka Krákorová Pajůrková, Petr Sehnálek, Kristina Sehnálková a Kateřina Tomešková

Foto: archiv Muzea Komenského v Přerově

Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálková

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p.o., Horní nám. 7, 750 11, Přerov. IČO: 00097969.

Zaregistrováno Ministerstvem kultury ČR pod zn. MK ČR E 21496.

Příští číslo vyjde 5. ledna 2015.

Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

